Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

HE 168/2024 vp

Lausuntohallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä annetun lain ja koulutuksen korvaamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä annetun lain ja koulutuksen korvaamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä annettua lakia ja koulutuksen korvaamisesta annettua lakia. Työnantajan koulutusvähennyksen poistamisesta aiheutuu tarpeita muuttaa edellä mainittuja lakeja. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen kehysriihipäätökseen.

Esityksen mukaan taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä annetun lain soveltamisalaa muutettaisiin siten, että lakia sovellettaisiin vain koulutuskorvaukseen oikeutettuihin työnantajiin sekä heidän työntekijöihinsä ja heihin julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa oleviin.

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Katsomme, että huomioiden asian tausta ja hallituksen kehysriihessä tekemät päätökset, esitys on sinänsä perusteltu ja esitys on teknisesti laadittu hyvin sekä tarkoituksenmukaisella tavalla.

Toteamme ja korostamme kuitenkin, että suomalaisen yhteiskunnan ja yritysten kilpailukyvyn kasvun sekä osaavan työvoiman saatavuuden takaamiseksi on ensisijaisen tärkeää, että jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia kehitetään ja ylläpidetään pitkäjänteisesti, yli hallituskausien.

Euroopan unionissa laaditaan ammatillisen koulutuksen strategiaa, jossa painottuu jatkuvan oppimisen kehittäminen. OECD:n neuvoa-antavan koulutuskomitean mukaan jatkuvalla oppimisella voidaan pidentää työuria. Kun koulutusleikkaukset kohdistuvat Suomessa jatkuvaan oppimiseen, on vaarana, että menemme Euroopan ja globaaliin kehitykseen liittyen väärään suuntaan. Vain sivistynyt, osaava ja yrittävä Suomi voi menestyä ja huolehtia kansalaisistaan.

Suomi on pienten yritysten maa. Tilastokeskuksen mukaan yrittäjistä 72 % on yksinyrittäjiä ja 96 % alle 10 hengen mikroyrityksiä. Suomessa on 178 000 yritystä, jotka työllistävät 1,4-4 henkilöä. Monityöllisiä, jotka toimivat samaan aikaan palkansaajina ja yrittäjinä, on kaikkiaan 136 000.

Myös yrittäjät tarvitsevat menestyäkseen jatkuvaa oppimista. Pienet yritykset tarvitsevat valtion tukemia jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia, koska niillä ei ole mahdollisuutta erillisiin koulutusbudjetteihin. Suurimmat kasvun mahdollisuudet ovat kuitenkin nimenomaan pk-yrityksissä. Juuri niissä olisi potentiaalia työllistää uusia henkilöitä.

Osaajapula on edelleen pienten ja keskisuurten yritysten merkittävä kasvun este. Elokuun 2024 yrittäjägallupin mukaan viidesosalle (21 %) pk-yrityksistä osaavan työvoiman puute oli yrityksen kasvun este. Noin kolmasosalla (32 %) pk-yrityksiä oli ollut vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa. Osaajista oli eniten pulaa teollisuudessa (53 %). Osaajapulasta kärsittiin eniten Pohjois-Suomessa (42 %).

On tärkeää, että yhteiskunta tukee jatkuvan oppimisen sekä oppimismyönteisen kulttuurin edistämistä läpi suomalaisen työelämän. Osaamista tukeva oppimismyönteinen kulttuuri perustuu luottamukseen ja kunnioitukseen, kaikenlaisen osaamisen arvostamiseen, rakentavaan palautteeseen ja esimerkillä johtamiseen. Kun yksilöt voivat hyvin, he sitoutuvat ja antavat osaamisensa yhteiseen käyttöön, tavoitteiden saavuttamiseksi. Sekä työnantajien että työntekijöiden mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen kannattaa tukea mahdollisimman tarkoituksenmukaisilla ratkaisuilla.

Jatkossa Suomeen tulee laatia jatkuvan oppimisen visio, joka kannustaisi opiskelemaan nykyistä enemmän myös tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia, tutkinnon osia ja täsmäkoulutuksia, jotka vastaavat yritysten alueellisiin ja toimialakohtaisiin osaamistarpeisiin. Yrittäjägallupin (06/2024) mukaan yli puolet (52 %) pk-yrityksistä tarvitsee yrittäjän osaamisen jatkuvaksi kehittämiseksi pienempiä osaamiskokonaisuuksia täsmäkoulutuksina.

Jatkuvan oppimisen visiotyötä tulee tehdä elinkeinoelämän, yritysten ja ammatillisen koulutuksen, korkeakoulutuksen ja vapaan sivistystyön yhteistyönä. Koulutuksen riittävä rahoitus on turvattava, jotta toteutuu yhdenvertainen mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen eri puolilla Suomea.

Kuten hallituksen esityksessä on todettu, 2014 käyttöön otettu koulutusvähennys ei ole täyttänyt sille asetettuja tavoitteita edistää työntekijöiden osaamiseen kehittymistä, muutostilanteisiin varautumista ja työurien pidentymistä. Sen käyttö on jäänyt vähäiseksi. Yksi tekijä tälle on erityisesti pienten yritysten näkökulmasta se, että edellytykset vähennyksen saamiselle eivät ole olleet tasapainossa suhteessa saatavaan verohyötyyn.

Esityksen ja sen vaikutusten osalta on myös huomioitava, että koulutusvähennyksen poistaminen siirtää koulutukseen ja sen kustannuksiin liittyvää vastuuta yhä voimakkaammin työnantajalle, varsinkin, kun otetaan huomioon viimeaikaiset ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat 120 miljoonan euron leikkaukset, jotka kohdistuvat pääosin jatkuvaan oppimiseen.

Tämän vuoksi on tärkeää, että jatkossa pohditaan laajasti keinoja, joilla myös työuran aikaista jatkuvaa oppimista voidaan tukea yhdenvertaisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisilla ja kustannustehokkailla tavoilla.

Jos pohditaan verovähennysten vaikuttavaa kohdistamista, yksi tapa voisi olla kohdentaa koulutusvähennystä yritysten digivihreään siirtymään tai huoltovarmuuteen liittyvän osaamisen kehittämiseen tai yksinyrittäjille kohdistettuun yrittäjyysosaamisen kehittämiseen.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskukselle (Jotpa) esitetään 10 miljoonan euron erityisavustusta työn ohessa opiskelun vahvistamiseksi työvoimapulasta kärsivillä aloilla. On tarpeen lisätä koulutuksen järjestäjien, työnantajien ja opiskelijoiden välistä yhteistyötä sekä selvittää parhaita tapoja opiskella työn ohessa, edistää oppimismyönteistä kulttuuria ja levittää hyviä käytäntöjä eteenpäin. Suomen Yrittäjät toivoo, että hankkeessa otetaan huomioon myös pk-yritysten osaamistarpeet.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Mikko Kinnunen
koulutuspolitiikan asiantuntija